

اعلام برندگان جایزه جهانی روزنامه‌نگاری «داستان واقعی»

گزارش الهه محمدی شایسته تقدیر شد

الناز محمدی و زهرا جعفرزاده، دیگر نامزدهای این جایزه بودند

جایزه جهانی مستقل روزنامه‌نگاری با عنوان «داستان واقعی» (The True Story Award)، که هر سال در شهر برن سوئیس برگزار می‌شود، امسال هم مثل سال‌های گذشته سه نامزد ایرانی داشت: الهه محمدی، خبرنگار روزنامه هم‌میهن برای گزارش با تیترب «یک وطن اندوه»، الناز محمدی و زهرا جعفرزاده خبرنگاران روزنامه هم‌میهن برای گزارش «سرگردانی در دو سوی میله‌ها» و ولی خلیلی برای گزارش «صبح‌بخیر ایران» منتشرشده در مجله ترازوی، نامزدهای ایرانی این جایزه بودند. در نهایت سه روزنامه‌نگار هندی، آمریکایی و السالوادوری برندگان اصلی این جایزه شدند و گزارش «یک وطن اندوه» الهه محمدی شایسته تقدیر شد؛ گزارشی میدانی درباره مراسم خاکسپاری مهسا (ژینا)

امینی در شهر سقر که بعد از انتشار آن نویسنده‌اش به مدت یکسال و نیم در بازداشت موقت بود و دی‌ماه سال گذشته با وثیقه به‌صورت موقت آزاد شد. الیزابت باوم‌اشنایدر، عضو شورای فدرال (بالترین مقام اجرایی کشور سوئیس)، مراسم اهدای جایزه را در حضور ۳۰۰ مهمان از جمله ۳۶ خبرنگار نامزدشده، آغاز کرد. پس از آن پاتریک چاپات، کاریکاتورنویست، درباره وضعیت فعلی چشم‌انداز رسانه‌های جهانی توضیحاتی داد و بعد سه برنده جایزه توسط هیئت‌دوران اصلی اعلام شد. راهول بهاتیا از کشور هند با گزارش «محاکمه یک شاهد هندی: چگونه یک مرد مسلمان در یک کلبوس قانونی گرفتار شده، رتبه اول، هانا درابر با گزارش «کودکان در شفقت شب» رتبه دوم و ژوان خوزه مارتینز با گزارش «ما، قتل عام» رتبه سوم را به‌دست آوردند. راهول بهاتیا در گزارش‌اش، به‌مدت دو سال زندگی یک مرد هندی را که به قانون و عدالت در این کشور اعتقاد دارد، دنبال کرده و آنچه را که دیده، خانواده‌اش، محیط اطرافش و اقدامات قانونی او را بررسی می‌کند و از این طریق انگار توصیفی درباره کشور هندوستان ارائه کرده است. هانا درابر که جایزه رتبه دوم را از آن خود کرد، به داستان یک کودک کارگر مهاجر در یک کشتارگاه در ایالات‌متحده پرداخته که در یک سیستم استثماری گرفتار می‌شود و نمی‌تواند از آن فرار کند. ژوان خوزه مارتینز، برنده جایزه سوم ما را مستقیماً به سلول‌های خون آلود زندان زنان هندوراس می‌برد. روزنامه‌نگار، قتل عام ۴۶ زن زندانی به‌دست زندانیان رقیب را به وضوح بازسازی می‌کند. نویسنده از طریق ترکیبی از گزارش‌های شجاعانه درباره جنایتکاری زیرزمینی و مصاحبه‌های دست‌اول با زنان درگیر، دیدگاه خوبی از مشکلات مزمن خشونت، فساد و نابرابری اجتماعی آمریکای لاتین در اختیار ما قرار می‌دهد. در مجموع در مسابقه امسال، ۹۴۲ اثر از ۱۰۱ کشور به ۱۸ زبان ارسال شده بود. جایزه «داستان واقعی»، اولین جایزه روزنامه‌نگاری جهانی است که در سال ۲۰۱۹ در سوئیس پایه‌گذاری شد. هدف این جایزه، الگوسازی و ایجاد انگیزه در روزنامه‌نگاران در سراسر جهان است. علاوه بر این هدف آن این است که صدای خبرنگاران را فراتر از مرزهای کشور خود بشناساند و از این طریق تنوع دیدگاه‌های ارائه‌شده در رسانه‌ها را افزایش دهد. جایزه داستان واقعی توسط یک بنیاد مستقل اعطا می‌شود و کار گزارش‌گرانی که خود را به‌دلیل عمق تحقیقات، کیفیت روزنامه‌نگاری و ارتباطات اجتماعی متمایز کرده‌اند، تجلیل می‌شود. هیئت‌دوران بخش فارسی این جشنواره محمد قائد، امیر حسن چهلتن و سرگهبارسقیان‌اند.

نامزدهای ایرانی در سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳

در دومین دوره این مسابقه روزنامه‌نگاری در سال ۲۰۲۲، بعد از بررسی بیش از ۱۰۰۰ اثر توسط هیئت‌زوری، سه اثر از ایران به مرحله داور نهایی راه پیدا کردند؛ گزارش «شهر محکومان» نوشته بنفشه سام‌گیس در روزنامه اعتماد، «۱۳ کیلومتر با کولبرها» نوشته صادق امام در روزنامه فرهیختگان و حکایت ناگفته همسران آزادگان دفاع مقدس در سی‌امین سالروز بازگشت به وطن با عنوان «روی پنهان اسارت» نوشته الناز محمدی در روزنامه شهروند. نهایتاً در بخش تقدیر، گزارش «شهر محکومان» مورد تقدیر قرار گرفت. در جایزه جهانی سال ۲۰۲۳ هم بخش فارسی‌زبان سه نامزد داشت: گزارش «اینجا کابل بود»، نوشته زهرا مشتاق در روزنامه اعتماد، «کودکان کار چگونه استثمار و سازماندهی می‌شوند؟» نوشته جواد شمس و مهدی علیرضایی در خبرگزاری تسنیم و گزارش «ایسن گزارش تنش دردمی‌کند» نوشته نیلوفر حامدی در روزنامه شرق به‌مرحله داور نهایی رسیدند و در نهایت یک اثر از ایران (گزارش نیلوفر حامدی) برای رقابت با ۱۱ اثر دیگر انتخاب شد که جایزه‌ای به این اثر تعلق نگرفت.

ساکنان حاشیه تالاب انزلی و پژوهشگران می‌گویند وضعیت تالاب روز به‌روز وخیم‌تر می‌شود

در انتظار مرگ خان‌ماهی‌ها

پژوهش‌ها نشان می‌دهد سرنوشتی مشابه دریاچه ارومیه در انتظار تالاب انزلی است

تخریب بیش از حد پوشش گیاهی، جنگل‌تراشی و پر شدن تالاب در اثر انباشت رسوبات حاصله، ظرفیت نگهداشت آب در تالاب را به حداقل رسانده و در حال حاضر تنها بخش غربی تالاب از اندک ظرفیت نگهداشت آب برخوردار است. «اومی گوید در حال حاضر اکثر بخش‌های تالاب انزلی شامل بخش شرقی، مرکزی و سیاه‌کشیم خشک‌شده و تنها بخش غربی تالاب دارای گستره آبی حدود ۳۷۰۰ هکتار است که در بیشتر روزهای سال کمتر از یک‌متر عمق دارد؛ «این بخش از تالاب در فصول گرم دارای پوشش انبوهی از گیاهان بومی و غیربومی است که تردد در آن با مشکلات متعددی همراه است. خشک‌شدن تالاب، تغییر کاربری اراضی و تصرفات عدوانی متعددی را در مناطق مختلف تالاب سبب شده است.»

پهنه‌های آبی از بین رفت

ورود مواد رسوبی و برخی اقدامات دیگر سبب شده تا بسیاری از پهنه‌های آبی تالابی از بین برود و به شکل رودخانه تبدیل شود که تنها در مواقع بارندگی و سیلابی برای مدت کوتاهی قلمرو آبی تالاب مشخص می‌شود. حالا برآورد صید ماهیان در تالاب کمتر از ۱۰ تن است و این مقدار بیشتر مربوط به اردک‌ماهی، کپور، ماهی غیراقتصادی و هرز کاراس بوده است. میزان تولید ماهی در تالاب انزلی در حد ۱۴ کیلوگرم در هکتار برآورد شده که بسیار کمتر از توان عرصه‌های آبی در تولید طبیعی ماهی به‌شمار می‌رود. میرزاجانی می‌گوید که این تغییرات بنیادین اکوسیستمی، تنوع جانوران آبی تالاب انزلی را به‌شدت تحت‌تاثیر قرار داده است: «تنوع جانوری آبیان از تمام گروه‌ها در بخش‌های شرقی، مرکزی و سیاه‌کشیم به‌شدت کاهش یافته و تنها در حوضچه غربی طبعی از تنوع جانوری مشاهده می‌شود. فراوانی فیتوپلانکتون، زئوپلانکتون نسبت به گذشته کاهش چشمگیری داشته و تعداد آنها حتی پایین‌تر از حدی قرار گرفته و تالاب انزلی در بدترین شرایط خود در ۳۰ سال گذشته قرار دارد. به دنبال این تغییرات تولیدات اولیه و ثانویه تالاب شامل کلروفیل «ا»، درشت‌بی‌مهرگان و ماهیان هم‌با کاهش شدیدی روبه‌رو شده‌اند. تعداد جنس‌های مشاهده‌شده در دهه ۷۰ شمسی برای فیتوپلانکتون در حد ۱۵۰ جنس و برای زئوپلانکتون در حد ۱۳۴ بود؛ در حالی که در بررسی سال ۱۴۰۲ این تعداد به‌ترتیب در حد ۶۸ و ۵۸ جنس قرار گرفته است. فراوانی فیتوپلانکتون هم از ۶۶ میلیون در لیتر به هشت‌میلیون سلول در لیتر و زئوپلانکتون از ۲۵۰۰ به ۳۰۲ عدد در لیتر کاهش یافته است. میزان کلروفیل «ا» که شاخص تولیدات غذایی محیط‌های آبی است، از ۵۰ میکروگرم در لیتر، طی سالیان گذشته به حد اکثر ۱۱ میکروگرم در لیتر کاهش یافته است.» اومی گوید در بررسی سال ۱۴۰۲، تنها ۳۲ گونه ماهی یعنی نیمی از ۷۱ گونه شناسایی شده در گذشته یافت شدند و فراوانی بسیاری از این گونه‌ها در حد بسیار کمی قرار داشته است: «به‌واسطه کم‌آبی و مسدودشدن بسیاری از رودخانه‌های وارده به تالاب و موفق نشدن مهاجرت بسیاری از ماهیان به مکان‌های مناسب تخم‌ریزی، تکثیر ماهیان مهاجر و بومی با چالش‌های متعددی روبه‌رو بوده که در نهایت کاهش تولیدات شیلاتی تالاب انزلی و حتی دریا کاسپین را به‌همراه آورده است. در واقع نسل بسیاری از ماهیان تالاب به‌شدت کاهش یافته و در طبقه ماهیان تهدید شده؛ یعنی آسیب‌پذیر، در معرض خطر انقراض و شدیداً در خطر انقراض قرار گرفته‌اند.»

کاهش سطح تراز آب دریای خزر ادامه دارد

دریای خزر یک حوضه آبریز دارد و شامل تمام رودخانه‌هایی است که به این دریا می‌ریزند. بخش عمده این حوضه آبریز به رودخانه ولگا

در آن وجود ندارد و هر زمانی که باران می‌بارد، فاضلاب به سمت دریا حرکت می‌کند: «کشاورزان از همین آب که فاضلاب وارد آن شده، برای آبیاری محصولات‌شان استفاده می‌کنند و همین محصول توسط مردم مصرف می‌شود. نتیجه آن را در بیمارستان‌های ببینید که سرطان‌ها روز به‌روز بیشتر می‌شود. فاضلاب به بخش دیگری از تالاب کمتر وارد می‌شود، اما مشکل دیگر سازه‌های مهندسی نشده است که باعث شده رسوبات بالادست که از کوه‌های آیند، به تالاب برمی‌گردد و حالا عمق آن به یک تا یک‌ونیم متر رسیده است.» میزان ماهی موجود در تالاب انزلی به‌پنج تا ۱۰ درصد رسیده است و باتوجه به کاهش شدید عمق آن، صیادان تالاب برای ماهیگیری به سمت دریا می‌روند. از طرف دیگر بسیاری از آنها تغییر شغل داده و از شغل اجدادی خود صرف‌نظر کرده‌اند. مدیرعامل اتحادیه قایقرانان شهرستان انزلی می‌گوید، دستورات زیادی بابت لایروبی از سمت اداره بنادر و نماینده شهر صادر شده است: «همه‌فاضلاب شهرهای اطراف به این تالاب وارد می‌شود و نمایندگان استان باید بودجه خوبی برای حل این معضل در خواست کنند. از طرف دیگر باید تله‌های رسوب‌گیر در بالادست تالاب نصب شود، اگر این اقدامات انجام شود تا دو، سه سال آینده می‌توان روند بهبودی این تالاب را دید.»

بحران کاهش ماهیان تالاب

تالاب انزلی با قرار گرفتن در بین دو اکوسیستم خشکی و دریا، محدوده منحصر به‌فردی از جوامع گیاهی و جانوری را به وجود آورده و تغییرات اکوسیستمی هم در عرصه خشکی، هم در دریای کاسپین بر این تالاب تأثیرگذار است. با گذشت زمان و توسعه شهرها و نواحی مسکونی، توسعه واحدهای صنعتی و اراضی کشاورزی حوضه آبخیز تالاب انزلی، تخریب جنگل‌ها و مراتع حوزه آن سبب شده تا تالاب انزلی در مسیر نابودی سریع قرار گیرد. این تالاب از یک‌سمت فقط پذیرای رسوبات، پساب‌ها و پسماندهای اراضی حوضه آبخیز خود بوده و از سوی دیگر نوسانات آب دریای خزر بر گستره و عمق آن تأثیرگذار بوده است. علیرضا میرزاجانی، عضو پژوهشکده آبی‌پروزی آب‌های داخلی کشور درباره آخرین وضعیت اکوسیستم تالاب انزلی به هم‌میهن می‌گوید: «در حال حاضر بخش زیادی از دگرگونی‌های منفی مشاهده شده در تالاب انزلی با کاهش گستره آبی آن مرتبط است که در نهایت کارکردهای مورد انتظار از مناطق تالابی را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. جدای از نامشخص بودن حقبه تالاب، گستره تالاب انزلی بیشتر تحت‌تاثیر نوسانات تراز آبی دریای کاسپین قرار دارد. کاهش وسعت آبی تالاب و عمق آن بر اثر کاهش مداوم سطح آب دریای کاسپین از سال ۱۳۰۸ تا سال ۱۳۵۶ مشهود بوده است. تراز آب دریا در این دوره حدود سه‌متر پایین‌رفت و وسعت آبی تالاب از حدود ۴۰۰ کیلومتر مربع به کمتر از ۱۰۰ کیلومتر مربع و عمق آن از حدود ۸ تا ۱۱ متر به میزان دو متر کاهش یافت.» او به افزایش سطح آب دریای خزر بعد از سال ۱۳۵۷ هم اشاره می‌کند: «از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۴ تراز آب دریای کاسپین افزایش یافت و وسعت آبی تالاب در حدود ۱۵۰ کیلومتر مربع قرار گرفت، اما از سال ۱۳۷۴ کاهش تدریجی سطح آب دریای کاسپین مجدداً شروع شد.»

ازسوی دیگر دو عامل رسوب‌گذاری شدید و افزایش آلودگی‌های وارد شده و رشد سریع گیاهان، باعث روند سریع توالی و خشک‌شدن تالاب شده است. برآورد بار رسوبی وارده به تالاب در دهه ۶۰ شمسی حدود ۰/۶ میلیون تن در سال بوده که امروز بیش از این مقدار برآورد شده است. با ترسیب ۴۳۰ هزار تن خاک در سال، حجم آبی معادل آن از پیکره آبی تالاب کاسته شده است. ضعف عملیات آبخیزداری،

سارا سبزی
خبرنگار گروه جامعه

«ما دیگر در کل تالاب عمقی به اندازه دو متر نداریم. اگر به‌سرعت دستور لایروبی را صادر نکنند، تالاب از بین می‌رود و مردم حاشیه آن را درگیر می‌کند؛ چون ریزگردهایی که بعد به‌دلیل خشکی تالاب ایجاد می‌شود در نهایت باعث کوچ آنها می‌شود. این را یکی از قایقرانان انزلی می‌گوید که حالا با موجی از ترک کار همکارانش و از بین رفتن امکان صیادی در تالاب انزلی روبه‌رو شده. صیادان تالاب می‌گویند، دیگر ماهی چندانی باقی نمانده و حالا باید کم‌کم از آن خداحافظی کنند؛ چون سطح باقی‌مانده برای صیادی آنقدر کم و حجم آلودگی و ورود رسوبات آنقدر بالاست که دیگر جایی برای آنها باقی نمانده است. گفته‌های شاهدان عینی افول تالاب انزلی را هم تأیید می‌کنند؛ تالابی که تا امروز بارها مورد آزمایش طرح‌های احیاء قرار گرفته، اما نجات پیدا نکرده است. این تالاب سال‌هاست به‌عنوان یکی از منحصربه‌فردترین پهنه‌های آبی ایران مورد هجوم فاضلاب، رسوبات و تهدید کاهش سطح آب دریای خزر قرار گرفته و برخی پژوهش‌ها پیش‌بینی می‌کنند که تا پایان قرن جاری، دیگر تالابی وجود ندارد. یکی از این پژوهش‌ها که توسط پژوهشگران دانشگاه تهران انجام و در سال ۲۰۲۴ میلادی منتشر شده، نشان می‌دهد سرنوشتی مشابه دریاچه ارومیه در انتظار این تالاب است. این محققان با بررسی تصاویر ماهواره‌ای و مدل‌های هیدرولوژی نشان دادند که از دهه ۱۹۳۰ به‌بعد حدود ۸۰ درصد مساحت این تالاب از بین رفته و ممکن است این تالاب تا سال ۲۰۶۰ کاملاً خشک شده یا در بهترین حالت نهایتاً به یک تالاب فصلی تبدیل شود. حالا ساکنان حاشیه این تالاب که زندگی‌شان به حیات آن وابسته است، در انتظار روزهای تلخ‌ترند.

تالاب را لایروبی کنید

حمیدرضا فتح‌شیرین، قایقران و مدیرعامل اتحادیه قایقرانان شهرستان انزلی است. او تعریف می‌کند که در ساختارهای مدیریتی، بدون تجربه تصمیمات نادرستی می‌گیرند و تمام فاضلاب را بدون مدیریت وارد تالاب انزلی می‌کنند: «قرار بود پل‌هایی در مسیر کمربندی انزلی در عرض سه‌سال ساخته شود، اما خبری از آن نیست. سرفه قشر بزرگی از قایقرانان و کسانی که صیادی و شکار می‌کنند و از این تالاب‌روزی می‌گیرند، خالی شده است.» او می‌گوید، تمام فاضلاب استان راهی تالاب شده است و بخش زیادی از مشکلات آن مربوط به تصمیماتی است که در سطح استان گرفته می‌شود و برای حل آن از مردم محلی کمک نمی‌گیرند: «بعضی از مسئولان عالی‌رتبه استانی در روزهای اول کاری تصمیم به کمک می‌گیرند، اما واقعیت را از زبان مردم نمی‌شنوند. همین رویه باعث کنشدن روند احیای تالاب شده است. در خواست ما این است که اجازه دهند خود مردم و ذی‌نفعان تالاب انزلی، آن را احیا کنند. ما همین زباله‌ها و گل‌ولای را برمی‌داریم، فقط آنها دخالتی نکنند؛ چون ورودشان به این موضوع باعث شده محیط‌زیست، آبیان، ماهیان و پرندگان تالاب از بین برود و کسب‌وکار محلی‌های اطراف تالاب آسیب ببیند.» در حال حاضر تالاب انزلی از ۹۹ مچرا شاهد ورود فاضلاب است و با رسوبات لایروبی نشده هم تهدید می‌شود. این تالاب بیش از ۲۴ هزار هکتار مساحت دارد که قسمتی از آن به پیربازار و جزوب می‌خورد و بخشی از فاضلاب آن از مرکز استان وارد آن می‌شود. فتح‌شیرین می‌گوید، این قسمت آلوده است و ماهی و جاندار دیگری

